

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2011

Kirjaston tavoitteena on *suunnitelmallinen palvelujen kehittäminen*. Yhteistyössä koko yliopiston kanssa kirjasto rakentuu yhä korkeatasoisemmaksi tutkimus-, opiskelu- ja palveluympäristöksi. Kertomusvuonna kirjasto on painottanut tietoaineistojen hankintaa ja tiedonhakuprosesseja osana tieteellisen tietoympäristön kehittämistä.

Asiakkaiden käytössä olevien e-lehtien määrä lähes kaksinkertaistui: lehtivalikoimassa on nyt runsaat 20 000 e-lehteä. Tarjonta lisää myös kysyntää: e-lehtien käyttö kasvaa jatkuvasti ja ylittää miljoona latauskertaa vuositasona. Vuoden aikana tehdyt hankinnat toivat merkittävän lisän kirjaston kokoelmiin erityisesti elektronisen metodikirjallisuuden, IT-alan kirjallisuuden sekä tutkimusaineistona käytettyjen sanomalehtiarkistojen osalta. Toisaalta panostettiin myös laajoihin monialaisiin tietoaineistoihin. Hankinnoista mainittakoon ProQuest Dissertations & Theses -tietokanta, jossa on satoja tuhansia väitöskirjoja kokotekstinä.

Tiedonhakuprosesseja on kehitetty osana kirjaston verkkopalvelujen kokonaisuutta. Yliopiston JYX-julkaisuarkistossa on kertomusvuoden lopussa miltei 30 000 tiedostoa, joihin kohdistui yli 1,5 miljoonaa latausta. JYX:issä otettiin käyttöön yliopiston tutkimusartikkelien rinnakaistallentamiseen liittyvät palvelut sekä rakennettiin openaccess.jyu.fi -sivusto, jonka välityksellä tiedotetaan avoimeen julkaisemiseen ja rinnakaistallentamiseen liittyvistä asioista. Yliopiston uuden verkkokaupan rakennustyö eteni yhteistyöprojektina.

Kirjasto on mukana Kansallisen digitaalisen kirjaston (KDK:n) hankkeessa yhtenä asiakaskäyttöliittymän pilotoijana sekä OKM:n nimittämässä ohjausryhmässä. Kertomusvuoden lopulla purettiin KDK-hankkeeseen valitun ohjelmistotoimittajan ja Kansalliskirjaston välinen sopimus. Pilotointi jatkuu vuonna 2012 uudella ohjelmistolla.

Kirjaston JYKDOK-kokoelmätietokannalle räätälöitiin uusi käyttöliittymä, jonka julkistaminen siirtyi alkuvuoteen 2012. JYKDOK-tilastot osoittavat, että painetun aineiston lainamäärä ylittää vuositasona miljoonan: e-aineistojen rinnalla tarvitaan yliopistossa edelleen paperimuotoista kurssi- ja tutkimuskirjallisuutta. Esimerkiksi kotimaisen e-kurssikirjallisuuden osalta tarjonta on edelleen hämmästyttävän vähäistä.

Vuoteen 2017 ulottuva Kirjaston tutkijapalvelujen kehittämissuunnitelma valmistui ja tuli kirjaston johtokunnan hyväksymäksi kertomusvuoden kesäkuussa. Tavoitteena on, että tutkijapalvelut integroituvat tutkimustyön prosesseihin, tarjoavat laadukasta kumppanuutta sekä parantavat tutkimuksen näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Kirjastoon rekrytoitiin tutkijapalveluihin keskittyvä informaattikko. Rinnakaistallentamista markkinoitiin useissa tilaisuuksissa. Tohtorikoulutusohjelmien yleisopintoihin laadittiin Tiedonhankinnan ja -hallinnan koulutusohjelma (2 op), jota toteutetaan kevätlukukaudesta 2012 lähtien. Kertomusvuonna tehty yliopiston tuoreiden väitöskirjojen lähdeluetteloanalyysi osoitti, että keskeisen tutkimusaineiston saatavuus kirjastosta on monilla tieteenaloilla hyvä. Kirjasto on ryhtynyt myös vaurautumaan bibliometrisen asiantuntemuksen kasvavaan tarpeeseen lähivuosina; osaamiskysynnän voi ennakoida nousevan tulevien tieteenala-arviointien ja yliopistojen muuttuvan rahoitusmallin myötä.

Asiakaspalvelun työprosesseja kehitettiin hankkimalla pääkirjastoon lajitteleva palautusautomaatti: yhteentoista ergo-kärryyn lajitteleva laite nopeuttaa aineiston käsittelyä, parantaa työn ergonomiaa ja tehostaa erityisesti kurssikirjojen kiertoa. Kertomusvuoden syksyllä aloitettiin asiakaspalautteen systemaattinen keruu ja dokumentointi. Myös tiedonhaku-tilanteissa esiintyviä asiakaskysymyksiä tilastoitiin otantaperiaatteella entistä tarkemmin. Tilastointi osoitti, että paljon kirjastossa tehtävää asiakkaiden tiedonhallintaa tukevaa neuvonnallista asiantuntijatyötä jää näkymättömäksi kansainvälisistä standardeista periytyvien jäykkien tilastointikategorioiden vuoksi. Tarkempi tilastointi ja palautteen analyysi edistää yhdessä joka toinen vuosi toteutettavan asiakaskyselyn kanssa kirjaston palvelusuunnittelun asiakaslähtöisyyttä. Asiakkaiden tarpeiden tunteminen on tärkeää etenkin valmistauduttaessa kirjaston tulevaan peruskorjaukseen.

Kirjasto varmistaa tietoaineistojen ajantasaisuuden, kattavuuden, käytettävyyden ja löydettävyyden. Kirjastossa on tehty runsaasti kokoelmatyötä ja toimittu tiiviissä yhteistyössä laitosten kanssa. Vanhentunutta ja päällekkäistä aineistoa on evaluoitu suunnitelmallisesti tilojen saamiseksi tehokkaaseen käyttöön. Tourulan kirjaston aineistot ja palvelut siirrettiin pysyvästi pääkirjastoon. Aineiston evaluoinnin yhteydessä kokoelmista poistettiin yli 4000 nidettä ja pääkirjastoon siirrettiin lähes 2000 nidettä. Osallistuttiin historian ja etnologian, kirjallisuuden, naistutkimuksen, musiikin laitoksen ja psykologian laitoksen kirjastojen lakauttamiseen tekemällä sekä suunnittelutyötä että manuaaliset poistot ja siirrot JYKDOK:iin. Laitoskirjastoista poistettiin yhteensä 11 400 kirjaa ja pääkirjaston kokoelmiin siirrettiin 3 900 nidettä.

Kirjasto tehosti pääkirjaston kokoelmatilojen hyödyntämistä evaluoimalla ja karsimalla sekä ulkomaisia kokoelmia että kotimaista päällekkäistä aineistoa. Pääkirjaston kokoelmista poistettiin lähes 40 000 kokoelmatietokantaan luetteloitua nidettä; lisäksi poistettiin useita tonneja luettelomatonta aineistoa. Poistettuja kirjoja lähetettiin runsaasti Varastokirjastoon. Kausijulkaisukokoelmia karsittiin entisten vuosien malliin sitä mukaa, kun julkaisut tulevat tarjolle e-muodossa.

Tiedonhankinnan opetusta ja ohjausta on kertomusvuonna kehitetty hanketyyppisesti. Kehityshankkeen tuloksena on saatu aikaan opettajien yhteistoimintaa tukeva opetussuunnittelun toimintamalli, jonka avulla myös kirjaston tuottamien verkko-oppimateriaalien laatua voidaan parantaa. Kertomusvuonna laadittu viivästetyn palautteen kysely graduvaiheessa oleville opiskelijoille osoitti, että kohdennettu tiedonhankinnan opetus jouduttaa opinnäytteen valmistumista.

Kirjasto on koordinoanut ja kehittänyt yliopiston julkaisutoimintaa. Kirjaston hallinnoimissa yliopistosarjoissa julkaistiin kertomusvuonna 116 nimekettä, mikä on ennätys. Kun huomioidaan kaikki vuoden aikana loppuun saatetut julkaisuprojektit, kohoaa tuotettujen julkaisujen määrä yli 120 nimekkeen. Kirjaston vastuu TUTKA-rekisteristä lisääntyi. Yhdessä tietohallinnon kanssa huolehdittiin yliopiston julkaisujen tietojen sujuvasta siirtymisestä kokoelmatietokannasta tutkimus- ja julkaisurekisteriin. Laitosten henkilökuntaa, etenkin TUTKA-vastaavia, opastettiin rekisteriasioissa. ISBN-numeroja jaettiin yliopiston julkaisuille ja valvottiin sitä, että ne tulevat julkaisuihin oikein. Pidettiin huolta myös siitä, että julkaisut luetteloidaan ja sisällönkuvaillaan ja että niiden tiedot siirtyvät oikein tutkimus- ja julkaisurekisteriin.

Kirjasto vaalii kansallista kulttuuriperintöä huolehtimalla vapaakappaleaineiston järjestämisestä, käyttöön saattamisesta ja arkistoinnista sekä tarjoamalla aineiston käyttöön liittyviä asiantuntijapalveluita. Vapaakappalekokoelmalle varattiin karttumatilaa tehostamalla varastotilojen käyttöä kokoelman uudelleenjärjestelyn avulla. Työläs projekti vaatii

panostusta myös vuonna 2012. Vapaakappalekokoelmaan kuuluvasta Suomalaisesta Radio- ja TV-arkistosta pidettiin räätälöityjä koulutustilaisuuksia yliopiston henkilöstölle ja kirjastoalan ammattilaisille. Kulttuuriaineistolain perusteella käyttöön saatuja e-aineistoja markkinoitiin kirjaston verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

Kirjasto parantaa näkyvyyttä ja viestintää. Vuonna 2010 perustettuja kirjaston Facebook-sivuja on hyödynnetty aktiivisesti tiedottamisessa ja saatu jatkuvasti lisää asiakaskontakteja. Kirjaston kotisivun uutisten rinnalle otettiin käyttöön Twitter (Jyk_tiedotus), jossa tiedotetaan ajankohtaisista asioista mm. verkkopalveluihin ja käyttökatkoksiin liittyen. Kirjaston asiakaslehti Tietue vaihdettiin blogipohjaan, jonka jälkeen artikkelien lukijamäärät moninkertaistuivat. Kirjasto avasi JYKe-blogin, joka suunnattiin ensisijaisesti opiskelijoille. Pääkirjastoon ostettujen kirjojen kansikuvallinen uutuusluettelo toteutettiin.

Kirjasto vahvistaa kumppanuuksiaan. Kirjasto on tarjonnut tiloja yliopiston sisältä tuleville näyttelyille ja tuottanut myös itse näyttelyjä. Näyttelyvuoden aloitti Tieteen päivien 2011 teema "Arjen arvoitus" ja vuosi päättyi "Suomen musiikkitiede 100 vuotta" -näyttelyyn, joka toteutettiin yhteistyössä yliopiston musiikin laitoksen kanssa. Kirjastolaiset ovat mukana lukuisissa yliopiston työryhmissä, yliopiston laadunvarmistustyössä, kansallisissa asiantuntijaryhmissä, kansainvälisen IFLA-konferenssin järjestelyissä sekä Suomen tieteellisen kirjastoseuran toiminnassa. Kirjasto järjesti pohjoismaisen NORSIB-kokouksen kesäkuussa sekä Yliopistokirjastojen neuvoston kokouksen syyskuussa. Myös keskisuomalainen kirjasto-yhteistyö on ollut vilkasta.

Kirjasto vahvistaa työyhteisöä. Henkilöstön osaamista ja hyvinvointia on edistetty järjestämällä säännöllisiä koulutus- ja tyky-tilaisuuksia. Henkilöstö on osallistunut kiitettävästi yliopiston ja informaatioalan koulutustilaisuuksiin. Kerran kuussa on pidetty henkilökunnan keskustelu- ja tiedotustilaisuus. Esimiestyöhön on kiinnitetty erityistä huomiota. "Yliopisto muutoksessa" -koulutusohjelmaan osallistui kaksi henkilöä. Työhyvinvointikyselyssä kirjastolaiset arvioivat korkeimmalle esimiestyön, oman työn ja osaamisen; työyhteisön kehittämisessä on edelleen tehtävää. Henkilöstörakenteen kehittämisessä on edetty suunnitellusti: eläköitymisten myötä työsuhteita on kohdennettu uusiin, toimintaympäristön muutoksia vastaaviin, tehtäviin.

Kirjaston budjetin toteutumisen kuukausittainen seuranta osoittaa, että kulupiikki ajoittuu säännöllisesti alkuvuoteen, jolloin etenkin FinELib-konsortion kautta tulee kalliita lisenssilaskuja maksettavaksi. Loppuvuodesta tilanne tasapainottuu. Kertomusvuoden marraskuun budjettitietoja katseltaessa voitiin jo todeta, että taloudellinen vuosikierto on edennyt suunnitellusti ja lopputulos päättynee plusmerkkiseksi.

Kimmo Tuominen
johtaja